

చం డీ దా సు

నృత్యనాటిక : శ్రీ రజనీకాంతరావుగారు

[ప్రణయైకజీవితమైన ఒక వంగకవి జీవితకీర్తనం]

చంఢీదాసు : ఆధర్వశీలి, రాధాకృష్ణభక్తుడు, యువకవి.

నకులదాసు : చంఢీదాసు సోదరుడు, విశాలాక్షి ఆలయములో అర్చకుడు.

రామిని : చంఢీదాసునకు ప్రేమపాత్రురాలైన రజకిని, ఆలయదాసి.

ధర్మకర్తలు, సాంఘికులు, రజకజనం.....

పూర్వరంగము

బృందగీతి

ప్రేమగానము, ప్రేమగానము : నాట్యదాత్య సభీపదాంకిత
సకలజగదభిరామగానము : నవ్యతమజయదేవగానము :
అదికవి వాల్మీకికోకిల రజకినీద్రీయ దైన చంఢీదాసు
అమృతమంజరి సామగానము : విశ్వప్రణయగానము :—
లామగిరిపని దివ్యవంశీ ప్రేమగానము, ప్రేమగానము :
వీరహాఘోరిత భవ్యగానము : సకలజగదభిరామగానము :

ఒకటవరంగము

[నన్నూరా గ్రామంలోని విశాలాక్షి దేవాలయం—ఆలయ
ప్రాంగణంలోని పూదోట—తన్మయుడై చంఢీదాసు]

చంఢీదాసు

తలపుతెరలదోలలనూగు మననే
చెలిమికలల జోలలతోగు సొగనే
పాడి, మనికి స్వర్గముగాక
గడివివైతును :—
గడియగడియ మాధవుప్రేమగాద :
ఒడలుమరచు రాధిక తీయభాద :

పాడి, ఒగమె బృందావనిగ
సలిపివైతును :

రామిని

(రజకకన్య రామిని నేలపూడ్చుతూ ప్రవేశం)

తెరువరులులేని బాట,
మరపునకురాని పాట ;
కరవునకునెండు నోట,
కురియునమ్మకంపు నూట :

చంఢీదాసు

(అక్కర్ని తుడై)

ఓహో తరుణాశాశ్యోతి !
నీహారసదృశమే నీగీతి ;
దీనాననవగు ఓ నాతీ !
మానసమున కలిగెనుద్రీతి.

రామిని

(మోకర్ణి)

మీరెవరో మహామాన్య !
నేను సేదరజకకన్య—

వలపుబరువు తలపులచే,
మీరు తేనె పలుకులచే
భయమున నామది కలంగు,
ప్రియమున నాయెడ చెలంగు :-
నరస నిలువరానిదాన,
క్షమియింపుడు పోవుదాన.

చండిదాసు

(ఆనందంతో)

మాధవమధుమరళీధ్వని
రాధాన్యేషణలో,—
యుగయుగాలు జగజగాలు
వేచివేచి తిరిగి తిరిగి,
బృందావనమందే, కాళిందీ తీరమునందే
నవల మనోరథతకాంచె—
మాధవమధుమరళి :

(పూ వొకటి కోసి యిచ్చును)

సాంఘికుడు

(చరచరవచ్చి)

వతితజనములతోడ సంభాషణమ్ము
ధార్మికుడ : మాను, పాపసంధాయకమ్ము !
ప్రేమపేరిట మతిసీతీమ ముడిగె
చాలు కుహనా కవిత్వసంస్కారమింక :

రామిని

(వెనుకకుత్సగ్ని, మెల్లగా వెల్లిపోవును)

సాంఘికుడు

(ఉరిమిచూచుచు నిష్క్రమించును)

చండిదాసు

(రామిని వెళ్లినదికేక్కు చూచుచు)

జ్యోత్స్నాతరళిత తరంగిణీ రజనీ :
మత్స్యస్నానయ దివ్యరాగిణీ తరుణీ :
విజనమదీయ హృదయ గృహతారానారీ :
రజకినీరూపమాధురీ : నవకిశోరీ :

(ఆనందంతో)

ప్రణయభేలలో ప్రేయసిరాధిక,
ప్రేమికుడే మాధవుడు :

ప్రణయకక్తిరాధిక జగన్మాత :
ప్రేమమూర్తి మాధవుడు జగత్పిత :
ఓ జగద్వాసిని : రజకినీరూపిణీ :
జగజ్జననీ : అనంతప్రేమఖనీ :
నీ శీతల చరణతలమే శరణమొయి దివ్యతస్వీ :

రెండవరంగము

ఊతపదంతో, శేవులో, బట్టలుదుకుకొనే రజకజనం

తొలుసంజవిరినేటి పూవా, నువ్వు
మలుసంజనే వాడిపోవా :
మురికిమడుగున కన్నువిడిచావే, నిరికి
నిరమెక్కి నివమెక్కి నడిచావే :
కతలుకణురులు స త్రైమంటావు, నువ్వు
వెతలపాలొడు వేమంటావు :
వెలుగుచీకట్లు మరిచావా, నీకు
కలుగునిక్కట్లు తరిచావా :

(రజకజనం నిష్క్రమిస్తారు)

రామిని

(దిక్కులుచూస్తూదిగబడి, దిగులుగా)

ఈపేదపూవలపు లేపగిది చేరునో
అళాళలనుదాటి ఆ ప్రభాకరమూర్తి :
వలసేది, తలసేది, మరపున నశించునో
అలమునాళల వెలుతురుల ప్రబోధించునో :
వంకజాంగనకు అలంక తేజోఘనుని
అంకపీఠముకోరు టడియాసయే యేమొ :
మనలుసూర్యునిమంట విసురులో నుసియోనా,
ఎనగుప్రేమజ్యోతి కొసల నైక్యమెయేనా :

చండిదాసు

(ప్రీతిపూర్వకంగా వచ్చి)

కనలేన చెలికనలేన :
నయనహిమదళము పయనిహిమకణము
కనలేన.....కనలేన :
వినలేనే చెవి వినలేన :—
మందమధురరుతియందు విధురగతి
వినలేన....వినలేన :

ఆంధ్ర మహిళ

రామిని

(ఊరణ్ణి)

నరసనెన్నడుమీరు నిలిచియున్నారొ,
ఒరసీచూపులచూపు లొల్కుచున్నారొ :
చలువవెన్నెలరేని తళతళలు పొలనె,
మనసులోపలి వెతలజడివానవెలిసె :

చండీదాసు—రామిని

మనప్రేమ	మనప్రేమ
కల్లోలినీ తరంగములన్	కాలగాఢాగ్నికీలలలో
పయనించి పయనించి	తపియించి తపియించి
శీర్షనీకతాద్రియగునో,	దగ్గతరుకాండమగునో,
పూర్ణకలశాద్రియగునో :	ముగ్ధమధుభాండమగునో

మనప్రేమ

దీర్ఘదుంభూమారుతములన్
ప్రసరించి ప్రసరించి
విరహానిశ్వాసమగునో
నరస దరహాసమగునో :

మూడవరంగము

[ఆలయాంతర్భాగము—దేవతార్చన సమయము—అర్చకుడు నకులదాసు, బ్రాహ్మణులు—పూజా తత్పర

లిరువురు పుపుబోడులు]

త్వాం నమామో వయం మాతరమ్ :
నళినీదళ సంస్థిత కుభళయనే :
అళినీలాలక చుంబితవయనే :—
లలిత మధుర హాసాంచితవదనే :
అనితచ్చవి సంకాశిత రదనే :
దిగంత సరిత ప్రణవరూపిణి :
అనంత అబల ప్రణయగాయని :
త్వాం నమామోవయం మాతరమ్ :

(తలవాల్చికొని తప్పుచేసినవానివలె దూరమున చండీదాసు

(పనేళము)

(బ్రాహ్మణులలో కలరలము)

ధర్మకర్త

నిత్యకర్మ వ్యతిక్రామి నిందితవధ
గామి నేటితో సర్వాధికారమెడలు ;
నేటితో నాత్మసంఘ సాన్నిధ్యమెడలు ;

అందరు

చండీదాసు స్వధర్మపాలనకు వెలి :

చండీదాసు స్వసంఘలాలనకు వెలి ::

(భేరి మ్రోగుతుంది, తొట్టుపాటుతో నకులదాసు)

నకులదాసు

శరణు శరణు ప్రశాంతదాంతస్వాంతులారా
శరణు శరణు
మీదుదూషణ బాషణములకేనే బాధ్యుడ :
బాలుడాత డవరిణతుండు :
ఉద్వేలమో భావగతి నావగ చాలాతడు :
బాలుడాతడు :

సాంఘికుడు

బాల్యాప్రాధి, వయస్సా
కల్యారూఢియ నభేదకలితంబులు దౌ
శ్రీల్యా చరణంబుల దౌ
ర్పల్యా సీతస్వకర్మ భంజనమందున్

నకులదాసు

ఎరుగమిని చేయు తప్పే జీవితమొల్ల
తరిమి సాధింపగా తగవగునె ధర్మాత్మ !
పొరబడిన దుర్బలుల సరిచెయగావెరవె
కరుణింపరో కృపామహితాత్మలార :

ధర్మకర్త

కఠినపండనకాని మార్గమొకటి
కలదు ప్రాయశ్చిత్త కర్మమే :

నకులదాసు

మహితసంఘ ప్రేమపాత్రుడై
నాత్రాతమెలగు :
మాతృనేవా ప్రసవమాన్యుడై
ధన్యుడై చెలగు :
పతితదీనక్షమా సంగినీ :
ప్రేమాంతరంగిణి : జననీ

అందరు

దిగంతసరిత ప్రణవరూపిణి :
అనంత అబల ప్రణయగాయని :
త్వాం నమామో వయం మాతరమ్

నాలుగవరంగము

(రజకవాటిచేరువ వరుళవసంలాో రామిని వియోగమున)

రామిని

దానికానా ప్రాణబంధూ :
 న స్సుదానింతువే ప్రేమసింధూ :
 ఆళలేసురిగికులేనా, ఆళాళమే విరిగికులేన్దా :
 హృదయమ్మువైరాయిరువ్వ, లోకమ్ము
 అదయమే వెడనవ్వ నవ్వ :
 చంద్రుడే యిరులలోదాగె, జగము
 తంద్రలో కనుమూసి తోగె :
 బృందావనికి సీవురావో, మదుర
 మందానిలము లింకలేవో :

(రామిని సఖి హడావిడిగా ప్రవేశించి)

సఖి

ప్రణయపరిశుద్ధుండు చండీదాసు ప్రాయశ్చిత్తమంట :
 వలపుతాపసియైన మాధవుమననె కల్పవకలితమంట :

రామిని

(ఉన్నట్టురాలివలె)

ఎడద వగులునో, బ్రదుకె రగులునో :
 విరహాణీవికే—యేవిదినిగడచునో :—
 చదివిన నరులే అదయహృదయములో—
 తెలివిమరుగులో వలపుతలవరో ?

ప్రణయమూర్తి ప్రాయశ్చిత్తమో :—
 ప్రేమిక్కార్తి లోకోత్పాతమో ::

(పరుగెత్తును)

ఐదవరంగము

(దేవ్యాలయంలో—ప్రాయశ్చిత్తమంటపం)

అర్చకులు

జయ వికాలాక్షి : జయజయవికాలాక్షి :
 దేవ్యై నమోస్తు దివిదేవగణార్పితాయై
 భూత్యై నమోస్తు భువనార్తి వికాళనాయై :
 కాంత్యై నమోస్తు శరణాగతరక్షణాయై
 జ్యోత్యై నమోస్తు దురితక్షయకారణాయై :

(సుదూరంలో రామిని ఆర్చనాదం)

ప్రాణాదికా : ప్రాణమాలికా :

(అర్చకులు బిగ్గరగా, వెంట చండీదాసు మందంగా
 అలసంగా మంత్రపాఠం)

అర్చకులు, చండీదాసు

ధర్మప్రకాశిని, భర్మసంకాశిని :
 మహాపావినం స్వధర్మచ్యుతం
 మాంశోధయ పరిశోధయ :
 మాంపాలయ ప్రపాలయ :
 భావిసౌశీల్య ప్రతిజ్ఞాతారం
 మాంరక్షయ పరిరక్షయ :

(ఆత్రంగా పరుగెత్తి వస్తూన్న రామిని గొంతు దగ్గరవుతుంటూ)

ప్రాణవతీ, ప్రణయైకమతీ :

(మంత్రపాఠం అర్చకులు మాత్రమే, పరధ్యానంగా వెంట
 అనుకరించని చండీదాసును హెచ్చరిస్తూ, నొక్కి-
 నొక్కి—చేస్తూంటారు)

అర్చకులు

భావి సౌజన్య ప్రతిజ్ఞాతారం
 మాం పాలయ ప్రపాలయ :

(హెచ్చరికగా తిరిగి అదే చదువుచున్న—ప్రాయశ్చిత్త
 రంగంలోనికి రామిని వచ్చిపడును)

రామిని

ప్రాణవతీ : ప్రణయైకమతీ :

(పశ్యములు పాత్రలు వదలివేసి అచార్యుల హాహాకారాలు
 లెక్కచేయక, చండీదాసు వచ్చి రామిని
 పాదాలవద్ద పడిపోవును)

చండీదాసు

ప్రణయిని రామిని :
 స్నిగ్ధతేజోధామిని దివ్యభామిని :
 శాశ్వతైకైక సౌధర్య స్వరూపిణి :
 నిరుపమప్రేమిని :
 విశ్వసుందరి, వేదమాత : గాయత్రీ :

(సాంఘికుల ధిక్కారాలనడుమ చండీదాసు
 రామిని ప్రసానం)

ఆంధ్ర మహిళ

ఆచార్యులు

కక్కువవెలంది వేదమాతగ నుతించు
విజ్ఞసంఘంబులోననే విష్ణవంఠో
వెత్రితలలో పుట్టిలెడు వీనికతన
ఈక్షణమె, ధర్మపతికుడో నితడుజన్మ
భూమినుండ ననర్థుడై పోవుగాక !

నకులదాసు

అగ్రజుని స్పృగ్ధృహృదయమ్ము ప్రీల్పితివోయి—
అనుజ, అనుజా ! పోవుదువా, పోవుదువా తండ్రి !
దేవీ, విశాలాక్షి ! ఓవిశ్వహృదయినీ !
భగ్గుహృదయదను, విభాతృకుడ
లోగొనుమమ్ము !

(గుండెపగిలి, కూలబడును)

ఉత్తరరంగము

బృందగీతి

మాధవదేవుని మధువనము జగము
రాధారమణీ జీవనము :—
ప్రణవవికంపిత పవనాలింగిత
తరుకుంజ లతాకరము :—
ప్రణయకదంబిత మధుకరచుంబిత
ప్రసవసౌరభాకరము :—
మాధవదేవుని మధువనము జగము
రాధారమణీ జీవనము :

(మహా ప్రస్థానంలో చండిదాసు, రామిని)

చండిదాసు

నినువినా దేవి ! నాకమ్మైనవలతునే ?
క్షమింపవో ధర్మజడితుదోషము ప్రియా !

రామిని

నినువీడి మనుదునే నాభ ! నా
మనికి కనువెలుగివె కాద !:

చండిదాసు

మనికి స్పృగ్ధృమైపుడుకాదు
జగము బృందావనముకాదు
మనమె స్వర్గము సఫీ !
మనమె బృందావనము !

రామిని

నీాధికసు నేనె !
చండిదాసు
నీమాధవుడ నేనె !
ఇద్దరు
మనమె స్వర్గము ప్రియా !
మనమె బృందావనము !

....

ప్రణయభేలలో ప్రేయవీరాధిక,
ప్రేమికుడే మాధవుడు !
ప్రణయకక్షి రాధిక జగన్మాత !
ప్రేమమూర్తి మాధవుడు జగత్పి!

రాధాకృష్ణ ప్రణయలీల

బృందగీతి

రజకినీ ప్రియుడైన చండిదాసు
విశ్వప్రణయగానము :—
ప్రేమగానము, ప్రేమగానము !
సకలజగదభిరామగానము !

(అలో ఇండియా రేడియోవారి అనుమతిని)

శ్రీల ఆరోగ్య సౌఖ్య ప్రదాయిని

బుతుకూల, ఆన్నికుసుమలు, అకాల
బహిష్ట మొదలైన సమస్త గర్భాశయ
వ్యాధులకు దివ్యోషధం.

కుముద
ఈ శ్వర ఫార్మస్
పి.బి.127 మద్రాసు

Source: A.P. Press Academy Website, Andhra Mahila Magazine - 1945

Disclaimer: This topic/article/write-up has been posted here to increase the availability of some rare, forgotten and precious material for appreciation by a wider audience and with no intention what so ever of copy right violation.

Request for removal of any copyrighted material, by the owner, will be promptly complied with.

Maganti Vamsi Mohan